

ואין חובת הבדיקה אלא במקומות שהדרך להכניס שם חמץ במשך השנה. אבל, כל מקום שאין מכניסין בו חמץ — אין צריך

בדיקה. (2)

ומבארת המשנה: ומאחר שאמרנו כי מקום

מושבת מלבו.

וכתב רע"א, שהדברים ראויים לאומרם רק לשיטת רש"י [לקמן ד ב ד"ה בביטול] שדין ביטול נלמד מתשבתו, ועל ידי הביטול הוא מקיים מצות עשה דתשבתו. אך לשיטת התוספות שם [ד"ה מדאורייתא], שתשבתו משמעו העברה מן העולם, והביטול מועיל רק מטעם הפקר, כיון שהפקירו ואינו חמץ שלו שוב לא חל עליו חיוב השבתה, אם כן, אין מקום לתירוץ זה [שהרי את מצות עשה דתשבתו במילא אינו מקיים, אפילו אם ביטלו בלב שלם. ואילו כדי שלא יעבור על תשבתו, די במה שנעשה הפקר מצד הדין, ואפילו אינו בלב שלם]. אך כתב, שיש ליישב על פי מה שכתב הטור, שאסור להשכיר לגוי כלי לבשל בו חמץ בפסח, משום שבכך הוא "רוצה בקיומו של החמץ". הרי, שאף על פי שהחמץ אינו שלו, מכל מקום אסור לו להיות "רוצה בקיומו". ואם כן, יש לומר, שאם אינו מבטל את החמץ בלב שלם, אף שהוא נעשה הפקר ואינו שלו, מכל מקום, כיון שדעתו עליו, הוא נקרא "רוצה בקיומו" של חמץ, ואסור.

ה. שיטת הרע"ב:

מן התורה אמנם די בביטול, אך חכמים חששו שמא ימצא גלוסקא יפה בפסח, וימלך על ביטולו, ויחשוב עליה לאכלה. ונמצא עובר בכל יראה ובל ימצא. לכן תיקנו לבדוק את החמץ ולבערו מן העולם.

ומוסיף התוספות יום טוב לבאר, הואיל והביטול הוא בלב, שחושב בלבו כאילו החמץ הוא עפר, לכן, על ידי מחשבה בעלמא הוא חוזר מביטולו וזוכה בה, שהרי מחשבה מבטלת מחשבה.

וכתב הרש"ש, שאין צריך לזה, כי אפילו אם מחשבה אינה מבטלת מחשבה, כאן, שהוא מכויץ לזכות בחמץ, הרי קונה לו רשותו את החמץ מכאן ולהבא.

אך הקשה הרש"ש על דברי הרע"ב: הרי לקמן [ו ב] אומרת הגמרא "הבודק צריך שיבטל". והטעם, שמא ימצא גלוסקא יפה. ומשמע, שלאחר הביטול שוב אין חשש שמא ימצא גלוסקא יפה. ואילו לדברי הרע"ב גם לאחר הביטול נשאר החשש הזה. ועוד, שמגמרא משמע שעל ידי הבדיקה בלבד עדיין יש חשש שמא ימצא גלוסקא יפה, ואילו להרע"ב, על ידי הבדיקה אנו יוצאים מחשש זה!

ותירץ, שלולי הבדיקה, ודאי מצוי שימצא גלוסקא יפה, ולכן חיישינן שמא כשימצא את הגלוסקא ימלך על ביטולו. אבל לאחר שבדק, הוי רק חשש "שמא" ימצא גלוסקא יפה. ולשני "שמא" לא חיישינן, דהיינו שמא ימצא, ושמא ימלך על ביטולו.

2. ואף לא ביטול. שאין צריך לחשוש אלא לדברים המצויים, ומקום שאין מכניסין בו חמץ אין מצוי שיהא שם חמץ. והראיה, שהגמרא לקמן [ו ב] טרחה למצוא טעם למה שאמרו "הבודק צריך שיבטל". והרי היתה יכולה לומר שהטעם הוא משום אותן מקומות שאין מכניסין בהם חמץ, שאינו בודקם, ולכן הוא צריך לבטל את החמץ שאולי נמצא שם. אלא ודאי, מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך לא בדיקה ולא ביטול. רבינו דוד לקמן [ח א] בענין חזר שבין אדם לחבירו.

וכך כתב הר"ן: כל שאין לו חמץ ידוע, ולא מקומות שהוא רגיל להמצא בהן, לא חלה עליו